

	Силабус навчальної дисципліни «СУЧАСНІ ПЛАТІЖНІ СИСТЕМИ» Ступінь вищої освіти: третій (доктор філософії) Освітньо-наукова програма: «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» Рік навчання: 2, семестр: 1 Кількість кредитів: 5 (150 год.) Мова викладання: українська Підсумковий контроль: залік Форма проведення занять: лекції, семінарські заняття
Назва курсу	«Сучасні платіжні системи»
Викладач	БОЛДОВА АНТОНІНА АНДРІЇВНА, кандидат педагогічних наук, доцент, академік Академії економічних наук України
E-mail	boldova_antonina@ukr.net
Електронна версія курсу	
Консультації	<i>Очні консультації: понеділок, 13.00-14.00, кафедра фінансових ринків та технологій, каб. В307</i> <i>Онлайн-консультації – за потребою</i>

Коротка анотація курсу. Навчальна дисципліна «Сучасні платіжні системи» націлена формувати у молодого спеціаліста системи знань щодо функціонування платіжних систем як складової сучасного глобального фінансового ринку, видів платіжних інструментів та технологій, специфіки та перспектив розвитку платіжних систем в Україні, а також вмінь та навичок щодо застосування цих знань у практичній діяльності у фінансовій сфері. Це і визначило структуру програми курсу «Сучасні платіжні системи».

Завданнями вивчення навчальної дисципліни «Сучасні платіжні системи» є:

- ознайомити здобувачів освіти із основами та специфікою функціонування сучасних платіжних систем, роллю банківського сектора та інноваціями у сфері платіжних інструментів;
- забезпечити розуміння механізмів функціонування міжнародних платіжних систем, особливостей розвитку платіжних систем у Україні;
- навчити здобувачів освіти розуміти шляхи захисту прав користувачів платіжних систем;
- сформувані у здобувачів освіти теоретичну і методичну базу, що необхідна для подальшого оволодіння практикою діяльності з платіжних систем;
- виробити у здобувачів освіти уміння аналізувати діяльність платіжних систем та адекватно оцінювати їх ризики.

1. Формат курсу – змішаний з елементами дистанційного навчання.

2. Компетентності, які мають бути сформовані в результаті опанування навчальної дисципліни:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних концептуальних та методологічних знань та/або професійної практики у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку чи на межі галузей знань або професійної діяльності.

Загальні компетентності:

- Здатність до започаткування, планування, реалізації та коригування послідовного процесу ґрунтового наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності, пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел з відповідним критичним аналізом, оцінкою і синтезом нових і комплексних ідей.

- Здатність до мотивації та досягнення спільної мети із безперервним саморозвитком та самовдосконаленням.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

- Здатність до виконання наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку на відповідному фаховому рівні, досягнення наукових результатів, що створюють нові знання, для розв'язання актуальних проблем.

- Здатність до впровадження результатів власних досліджень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

4. Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	26
практичні заняття	24
індивідуально-консультаційна робота	3
самостійна робота	97

Технічне й програмне забезпечення/обладнання – мультимедійне забезпечення, навчальні матеріали «Сучасні платіжні системи».

5. Політика курсу – дотримання академічної доброчесності відповідно до «Положення про академічну доброчесність в ДПУ». Політика курсу спрямована на: запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових працях здобувачів освіти та виконаних завданнях; розвиток навичок коректної роботи із джерелами інформації та впровадження практики належного цитування; дотримання вимог наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань; активізація самостійності й індивідуальності при створенні авторського продукту і відповідальності за порушення загальноприйнятих правил цитування.

6. Схема дисципліни

Год. Сем.	Тема, план	Форма заняття та діяльності	Результати навчання	К-ть балів
2	ТЕМА 1. ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНИХ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ План лекційного заняття - Принципи інфраструктури фінансового ринку (PFMI) - Елементи сучасних платіжних систем - Класифікація платіжних систем - Внутрішньобанківські платіжні системи - Системи масових електронних платежів - Користувачі та учасники платіжних систем - Засоби обробки та передачі інформації у платіжних системах	Лекції, лекції-консультації; Семінарські заняття: тестові завдання, презентації, розв'язання ситуаційних завдань та кейсів, обговорення наукових публікацій	Вивчити передумови та історичні аспекти розвитку елементів сучасних платіжних систем, їх класифікацію, в нутрішньобанківські платіжні системи, системи масових електронних платежів, користувачі платіжних систем, учасники платіжних систем, обробка та передачі інформації у платіжних системах	5
4	ТЕМА 2. ОВЕРСАЙТ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ План лекційного заняття Імплементация стандарту ISO 20022 щодо обміну	Лекції; Семінарські заняття: доповіді, презентації,	Знати та вміти застосовувати Стандарт ISO 20022; Вимоги Директиви ЄС про платіжні послуги; Розуміти суть оверсайту платіжних систем та	5

	платіжними повідомленнями 2. Основні положення Директиви ЄС про платіжні послуги PSD2 3. Здійснення оверсайту платіжних систем на базі ризик-орієнтованого підходу 4. Реалізація наглядової функції центрального банку щодо діяльності платіжних систем	усні та письмові відповіді на запитання, ситуаційні запитання, обговорення наукових публікацій	здійснення оверсайту платіжних систем на базі ризик-орієнтованого підходу; Наглядову функцію НБУ у контексті діяльності платіжних систем	
4	ТЕМА 3. ПЛАТІЖНІ ІНСТРУМЕНТИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ План лекційного заняття 1. Банківські платіжні картки як інструмент розрахунків 1. 2. Електронні гроші, особливості їх емісії та використання 2. DLT (Distributed ledger technology) та блокчейн, можливості їх використання у сфері платежів 3. Ризики блокчейну 4. Криптовалюти, їх переваги і ризики застосування як платіжного інструмента	Лекції-бесіди; Семінарські заняття: доповіді, презентації, усні та письмові відповіді на запитання, ситуаційні запитання.	Характеристика банківських платіжних карток як інструмент розрахунків; Електронні гроші, особливості їх емісії та використання; DLT (Distributed ledger technology) та блокчейн, можливості їх використання у сфері платежів; Ризики блокчейну; Криптовалюти, їх переваги і ризики застосування як платіжного інструмента; Світовий досвід застосування платіжних карток; Банки як провідні емітенти платіжних карток; Перспективи емісії криптовалют центральними банками	7
4	ТЕМА 4. МІЖНАРОДНІ ПЛАТІЖНІ СИСТЕМИ План лекційного заняття 1. Особливості діяльності міжнародних платіжних систем, що базуються на використанні платіжних карток (Visa, Mastercard, American Express та ін.) 2. SWIFT як провідна система міжбанківських розрахунків 3. Системно важливі платіжні системи ЄС – TARGET2, EURO1, STEP2-T, CORE(FR) 4. Єдина зона платежів в євро (Single Euro Payments Area, SEPA) 5. Платіжні системи Fedwire та CHIPS 6. Системи міжнародних грошових переказів 7. Платіжні системи в країнах з низьким рівнем фінансової інклюзії	Лекції-тренінг; Семінарські заняття: тестові завдання, запитання понятійного апарату, розв'язання ситуаційних завдань.	Знати існуючий стан та проблеми баз та інформаційних масивів Особливості діяльності міжнародних платіжних систем, що базуються на використанні платіжних карток (Visa, Mastercard, American Express та ін.). SWIFT як провідна система міжбанківських розрахунків та системно важливі платіжні системи ЄС – TARGET2, EURO1, STEP2-T, CORE(FR). Єдина зона платежів в євро (Single Euro Payments Area, SEPA). Платіжні системи Fedwire та CHIPS Системи міжнародних грошових переказів. Функціонування платіжних систем у країнах Євросоюзу.	5
2	ТЕМА 5. РОЗВИТОК ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ План лекційного заняття 1. Загальна характеристика	Лекція-консультація; Семінарські заняття:	Знати і вміти аналізувати загальні характеристики екосистеми платіжного ринку в Україні; систему електронних платежів НБУ; Національну	5

	екосистеми платіжного ринку в Україні 2. Національний банк України як розрахунковий банк для платіжних систем 3. Система електронних платежів НБУ 4. Національна платіжна система "Український платіжний простір" 5. Системи веб-банкінгу та мобільного банкінгу 6. Небанківські надавачі платіжних послуг 7. P2P системи	тестові завдання, доповіді, презентації, ситуаційні запитання, запитання понятійного апарату, розв'язання ситуаційних завдань.»	платіжна система "Український платіжний простір"; Системи веб-банкінгу та мобільного банкінгу; Небанківські надавачі платіжних послуг; P2P системи; Особливості ринку платіжних послуг в Україні; Специфіка регулювання платіжних послуг в Україні; Особливості розвитку мобільного банкінгу в Україні	
4	ТЕМА 6. РИЗИКИ ТА БЕЗПЕКА ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ. План лекційного заняття 1. Фінансові та нефінансові ризики, що виникають у платіжних системах 2. Надійність та безпека платіжних систем 3. Захист інформації у платіжних системах – запобігання несанкціонованому доступу, криптографічний захист тощо. 4. Протидія відмиванню грошей та фінансуванню тероризму Альтернативні системи грошових переказів та пов'язані з ними ризики	Лекція-консультація; Семінарські заняття: тестові завдання, доповіді, презентації, ситуаційні запитання, запитання понятійного апарату, розв'язання ситуаційних завдань.	Знати, уміти і виділяти характерні ознаки Фінансові та нефінансові ризики, що виникають у платіжних системах. Надійність та безпека платіжних систем. Захист інформації у платіжних системах – запобігання несанкціонованому доступу, криптографічний захист тощо. Протидія відмиванню грошей та фінансуванню тероризму. Альтернативні системи грошових переказів та пов'язані з ними ризики. Механізми управління ризиками, що виникають у діяльності платіжних систем. Міжнародні стандарти протидії відмиванню грошей та фінансуванню тероризму. Політика належної обачності щодо клієнта.	5
4	ТЕМА 7. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ: ГЛОБАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ План лекційного заняття 1. Інтернаціоналізація міжнародних розрахунків та електронного грошового обігу 2. Перспективи розвитку платіжних систем в мережі Інтернет 3. Стимулювання фінтех-інновацій у платіжних системах 4. Концепція Open Banking Побудова децентралізованих платіжних систем на базі блокчейн-платформ	Лекції-тренінг; Семінарські заняття: тестові завдання, запитання понятійного апарату, розв'язання ситуаційних завдань.	Поняття інтернаціоналізація міжнародних розрахунків та електронного грошового обігу, перспективи розвитку платіжних систем в мережі Інтернет, стимулювання фінтех-інновацій у платіжних системах, концепція Open Banking, побудова децентралізованих платіжних систем на базі блокчейн-платформ, вплив глобалізаційних процесів на функціонування платіжних систем. конкуренція між банками та фінтех-компаніями, перспективи розвитку платіжних систем в Україні.	6

7. Система оцінювання

Модулі	Модуль 1 (28 б.)				Загальна сума = 50 + 50 = 100 балів
Теми	T.1	T.2	T.3	T.4	
Кількість балів за змістовні модулі	4	4	10	4	
Семінарське заняття	4	4	4	4	
Індивідуальна робота	0	0	6	0	
Контрольний захід	6				
Самостійна робота	Оцінювання самостійної роботи здійснюється під час семінарських занять та виконання контрольної роботи				
	Модуль 2 (22 б.)				
Теми	T.5	T.6	T.7		
Кількість балів за змістові модулі	4	4	8		
Семінарське заняття	4	4	4		
Індивідуальна робота	0	0	4		
Контрольний захід	6				
Самостійна робота	Оцінювання самостійної роботи здійснюється під час семінарських занять та виконання контрольної роботи				
залік	50				

8. Шкала оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
			Екзамен	Залік
90-100	A	відмінно	Відмінно/	зараховано
80-89	B	дуже добре	Добре	
70-79	C	добре		
60-69	D	задовільно	Задовільно	
50-59	E	достатньо		
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	Незадовільно	Не зараховано
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу		

9. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Завдання, які виконуються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (- 0,5 бали). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

Політика щодо академічної доброчесності: Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів).

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання.

система оцінювання курсу	Виконання всіх видів навчальних робіт впродовж семестру / екзамен – 50/50%
Вимоги до письмової роботи	Вивчення окремих питань, що передбачені для самостійного опрацювання. Оцінюється робота з тими матеріалами, які не задіяні в виконанні здобувачами домашніх завдань. Оцінка проводиться за складовою системи, в тому числі: коментарів до певних тем з зазначених матеріалів; презентацій, участі у науково-практичних конференціях.
Практичні заняття	Заняття проводяться згідно з розкладом у відповідності з планами практичних занять на основі опрацювання лекційних матеріалів, основної та додаткової літератури (наприклад: тестовий контроль, звіт

	про виконану самостійну роботу, демонстрація практичної навички тощо). Поточний контроль (засвоєння окремих тем) проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на практичних заняттях, у формі виступів здобувачів з доповідями при обговоренні навчальних питань. При оцінці роботи здобувача враховується: відвідуваність занять, активна і продуктивна участь на заняттях, вивчення літературних джерел, своєчасне виконання всіх завдань.
Умови підсумкового контролю	Підсумковий семестровий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень здобувачів. Він проводиться у письмовій формі у вигляді екзамену. Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком навчального процесу, а обсяг навчального матеріалу, який виноситься на підсумковий семестровий контроль, визначається робочою програмою дисципліни. Підсумковий контроль здійснюється під час проведення навчальних занять і має на меті перевірку засвоєння здобувачами навчального матеріалу. Форми оцінювання поточної навчальної діяльності стандартизовані і включають контроль теоретичної підготовки. Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач за поточну навчальну діяльність, становить 50 балів. Сумарна кількість балів за вивчення дисципліни за семестр розраховується як сума балів, отриманих за результатами поточного контролю та балів, отриманих за результатами заліку. Максимальна сума балів за семестр складає 100 балів.

10. Рекомендована література

Основна:

1. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» 2346-III, Редакція від 03.07.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14#Text>
2. Закон України «Про платіжні послуги» 1591-IX від 30.06.2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>
3. Науменкова С. В. Оверсайт платіжних систем на засадах ризик-орієнтованого нагляду / С. В. Науменкова, С. В. Міщенко // Науковий погляд: економіка та управління, 2018. - № 2. – С. 149 – 157
4. Ситник, І. П., & Коротка, А. П. (2019). Перспективи використання європейського досвіду функціонування платіжних систем в Україні. *Проблеми системного підходу в економіці*, (2 (2)), 80-85.

Допоміжна:

5. Джусов, О. А., Піляк, О. І. (2020). Поточний стан, проблеми та перспективи розвитку платіжних систем в Україні. *Економічний простір*, (154), 190-196. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/154-36>
6. Євдокімова М. О. Особливості функціонування та проблемні питання розвитку платіжної системи України / М. О. Євдокімова // . – Науковий погляд: економіка та управління; 2020. - №3 (69) С. 97 – 102
7. Платіжні системи : конспект лекцій / укладачі: О. С. Кушнерьов, Т. В. Доценко. – Суми : Сумський державний університет, 2020. – 268 с.
8. Рисін В.В. Правовий статус криптовалюти як фінансового інструменту / В.В.Рисін, М.В.Рисін, І.В.Федюк / Ефективна економіка. – 2018. - №11. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6647>

9. Рисін В.В., Борик І.Р. Переваги та ризики розвитку новітніх технологій у банківській діяльності. *Науковий Вісник ХДУ. Серія «Економічні науки»*. 2020. №38. С. 69-73. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2020-38-12>
10. Ситник, І. П., Фоміна, В. С. (2019). Вплив фінтеху на розвиток сучасних платіжних систем України. *Бізнес-навігатор*, (2), 139-143.

Міжнародні видання:

11. Bech, M. L., Hancock, J., & Zhang, W. (2020). Fast retail payment systems.
12. Kahn, C. M. (2018). Payment systems and privacy.
13. Kanojia, P., & Lal, M. (2020). Impact of trust on customer adoption of digital payment systems. In *Impact of Mobile Payment Applications and Transfers on Business* (pp. 16-42). IGI Global.
14. Téllez, J., & Zeadally, S. (2017). *Mobile Payment Systems*. Springer.

Інформаційні ресурси ІНТЕРНЕТ:

15. Національний банк України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
16. Payment services. URL: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/consumer-finance-and-payments/payment-services/payment-services_en
17. Basel Committee on Payments and Market Infrastructures. URL: <https://www.bis.org/cpmi/about/overview.htm?m=3%7C16%7C691>
18. Single euro payments area (SEPA). URL: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/consumer-finance-and-payments/payment-services/single-euro-payments-area-sepa_en